

โครงสร้างเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของ สาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อภิวัดน์ อายุสุข

ดร., อาจารย์

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

Apiwat.a@psu.ac.th

วีระศักดิ์ คงฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.,

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

Weerasak.k@psu.ac.th

รับบทความ: 27 กันยายน 2561

แก้ไข: 27 พฤษภาคม 2563

ตอบรับ: 29 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงระหว่างภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งจากข้อมูลของปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2558 รายได้จากสาขาโรงแรมและภัตตาคารมากเป็นอันดับที่สองของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ทั้งนี้เมื่อทำการเปรียบเทียบศักยภาพของสาขาการผลิตระดับจังหวัดกับข้อมูลระดับประเทศพบว่า สาขาผลิตภัณฑ์ไม้และเลื่อยจักร สาขาโรงแรมและที่พัก และสาขาภัตตาคาร เป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงตามลำดับ เมื่อเทียบกับสาขาการผลิตอื่น นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตจากการกำหนดค่าพารามิเตอร์ในตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตพบว่า สาขาบริการ สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร เป็นสาขาที่มีการเชื่อมโยงการผลิตและผลผลิตไปยังสาขาการผลิตอื่น ๆ สูง ดังนั้นภาครัฐควรให้ความสำคัญกับมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวผ่านสาขาบริการ สาขาการคมนาคมและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำสำคัญ: ท่องเที่ยว; เศรษฐกิจ; จังหวัดสุราษฎร์ธานี; การผลิตและผลผลิต

Economic Structure and the Economic Linkages of Tourism Sector in Surat Thani Province

Apiwat Ayusuk

Ph.D., Lecturer

Faculty of Liberal Arts and Management Sciences,
Prince of Songkla University, Surat Thani Campus
Apiwat.a@psu.ac.th

Weerasak Khongrit

Associate Professor, Ph.D.,

Faculty of Liberal Arts and Management Sciences,
Prince of Songkla University, Surat Thani Campus
Weerasak.k@psu.ac.th

Received: August 27, 2018

Revised: May 27, 2020

Accepted: May 29, 2020

Abstract

This study aims to investigate the economic structure and the linkages between economic sectors related to tourism in Surat Thani province. The results indicate that tourism sector plays an increasingly important role in Surat Thani economy as the issue of the number of tourists and tourism revenue. In 2015, the incomes of hotel and restaurant sectors are second largest in the gross provincial product (GPP). To compare the potential of sectors

in Surat Thani economy with the national data, the results present that sawmill & wood product sectors, hotel and accommodation sector and restaurant sector are first, second and third greater than others. Moreover, the linkages between sectors by identifying the parameters in the input-output (IO) table for Surat Thani economy show that service sector and transportation & communication sectors are in strong linkages with other sectors. Hence, the government should concentrate on tourism by investing in service sector and transportation & communication sectors for Surat Thani's economic development

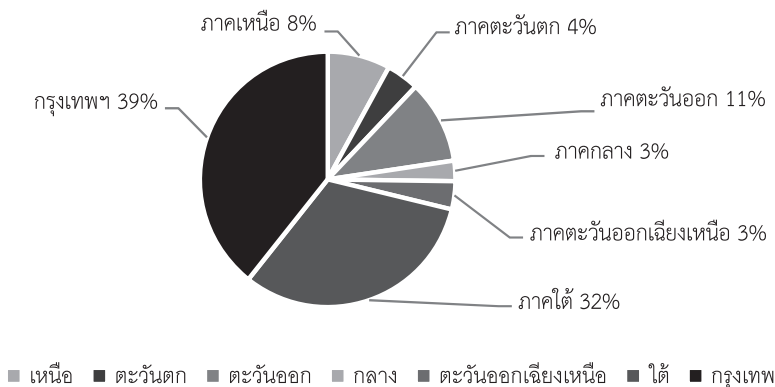
Keywords: Tourism; Economic; Surat; Input-Output

ความสำคัญ

จากมุมมองด้านเศรษฐกิจปัจจุบันพบว่าการท่องเที่ยวถือเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างรายได้และเป็นแหล่งนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2560 รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.65 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านการจ้างงานและการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคประชาชนทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สูง โดยมีทรัพยากรที่มีความหลากหลาย ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความโดดเด่นด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์

จากข้อมูลการท่องเที่ยวเมื่อทำการเปรียบเทียบโดยแบ่งตามลักษณะภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคเหนือ ซึ่งแสดงดังแผนภูมิวงกลมดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทย
แบ่งตามภูมิภาคปี พ.ศ. 2558

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ภาพที่ 1 เป็นข้อมูลปี พ.ศ. 2558 แสดงรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของภาคใต้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 32 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมดของประเทศไทย คิดเป็นมูลค่า 592,074.51 ล้านบาทถือเป็นสัดส่วนที่สูงเป็นอันดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงและฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย

เป็นที่ทราบกันดีว่าภูมิประเทศของจังหวัดในภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทรระหว่างสองคาบสมุทร คือ อ่าวไทยและอันดามัน เกือบทุกจังหวัดของภาคใต้จึงมีอาณาเขตติดต่อกับทะเล สำหรับจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นหนึ่งในจังหวัดสำคัญของภาคใต้ตอนบน จากมุมมองด้านอุปทานของการท่องเที่ยว จังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดี ทั้งทางด้านทรัพยากร ได้แก่ ฝนป่าที่อุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของพืชพรรณธรรมชาติ แม่น้ำ ชายหาด ทะเล และหมู่เกาะสำคัญ ด้านประวัติศาสตร์สุราษฎร์ธานีถือเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เก่าแก่ จึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

ที่เป็นแหล่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำ จากข้อมูลการท่องเที่ยวพบว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2556-2558

ข้อมูลการท่องเที่ยว	ปี				
	2556	%Δ (%)	2557	%Δ (%)	2558
จำนวนนักท่องเที่ยวรวม (คน)	4,465,276	8.22	4,832,512	8.68	5,251,947
จำนวนนักท่องเที่ยวไทย (คน)	1,757,166	7.65	1,891,644	10.04	2,081,650
จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (คน)	2,708,110	8.60	2,940,868	7.80	3,170,297
ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวต่อหัวต่อวัน (บาท/วัน)	2,720	4.34	2,838	8.32	3,074
รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยรวม (ล้านบาท)	51,550	15.06	59,313	14.73	68,053

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลด้านอุปสงค์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2558 สภาพทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ด้านโดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2558 จำนวนนักท่องเที่ยวรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.68 ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

จากปี พ.ศ. 2557 ด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อหัวต่อวันมีอัตราที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.32 จากปี พ.ศ. 2557 ซึ่งส่งผลให้รายได้รวมที่เกิดจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.73 จากปี พ.ศ. 2557

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งนี้ มีหลายงานศึกษาได้ประยุกต์ใช้ตารางแบบจำลองปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table: IO Table) เป็นเครื่องมือวิจัยสำคัญ ดังเช่นงานศึกษาของ Kim and Kim (2015) ศึกษาการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจจากผลกระทบของมูลค่าการผลิตของสาขาโรงแรมและที่พักของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลจาก IO Table ปี 2009 ผลการศึกษาพบว่าสาขาโรงแรมและที่พักมีผลกระทบต่อรายได้ของแรงงานและการทำงานของประเศสูง รองลงมาคือสาขาการเงินและประกัน ในส่วนการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น จากนโยบายการรณรงค์การท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น (Visit Japan Campaign) ของหน่วยงานการท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เน้นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาเยือนในประเทศญี่ปุ่นในช่วงปี 2003 มีผลให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญโดย Tsukui and Kagatsume (2017) พบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ได้หวั่นและเกาหลี ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวหลัก 3 ประเทศของประเทศญี่ปุ่นมีผลให้เกิดขยะและสภาวะก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gas) ในประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น ดังนั้นเพื่อลดปัญหาดังกล่าวจึงควรให้ความสำคัญกับ 2 สาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของญี่ปุ่น คือ สาขาอาหารและเครื่องดื่มและสาขาที่พัก ในขณะที่ Nguyen and Shimizu (2017) ได้วิเคราะห์โดยใช้ IO Table ปี 2011 พบว่าสาขาการขนส่งมีผลกระทบอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น

กรณีศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน Khanal (2014) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของสาขาการท่องเที่ยวในประเทศลาวโดยใช้ IO Table ปี 2003 และ 2008 ผลการศึกษาพบว่าสาขาเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญ คือ สาขาอาหารและเครื่องดื่ม สาขาสันทนาการ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก สาขาเกษตรกรรมและปศุสัตว์ และสาขาการท่องเที่ยว โดยภาคการท่องเที่ยวมีอิทธิพล

ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศลาวและผลักดันให้เป็นประเทศหนึ่งในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีการเจริญเติบโตที่เร็ว ในทางตรงข้ามงานศึกษาของ Mazumder (2009) พบว่าสาขาการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียไม่มาก ในกรณีศึกษาของประเทศไทยโดย กองเงิน สุทธิพิทักษ์ (2550) ได้ใช้ IO Table ปี พ.ศ. 2541 วิเคราะห์การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของสาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าสาขาการค้าของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองมีผลต่อการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจไปข้างหน้า (Forward Linkages) สูงสุด ในขณะที่ภาคการเดินทางในต่างประเทศมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkages) สูงสุด ต่อมา Vora-Sittha (2016) ได้วิเคราะห์ผลกระทบของรายจ่ายนักท่องเที่ยวใน 12 สาขาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว พบว่ารายจ่ายของนักท่องเที่ยวจากสาขาการบริการขนส่งทางอากาศมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสูงสุด รองลงมาคือรายจ่ายของนักท่องเที่ยวด้านที่พัก ทั้งนี้งานศึกษาที่มีการใช้ข้อมูลระดับจังหวัดของ ภัทรธมนต์ คงแจ่ม และธนารุช แสงกาศนี (2560) ทำการวิเคราะห์การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่พักโรงแรมระดับบูติกไฮเต็ลของจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจในกลุ่มสาขาโรงแรมและที่พักมากที่สุด รองลงมาคือสาขาอาหารและเครื่องดื่ม และยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยสร้างรายได้และการจ้างงานสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวถือเป็นสาขาทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจมวลรวมและของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งก่อให้เกิดคำถามการวิจัยที่ว่า สาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสาขาใดที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงมีความสำคัญยิ่งที่ควรศึกษาบทบาทและอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังนั้นในงานศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระเบียบวิธีศึกษา

การวิเคราะห์การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการศึกษาค้นคว้าคือการวัดค่าผลกระทบโดยใช้วิธีการของตัวทวี (Multiplier) สามารถคำนวณได้โดยใช้ข้อมูลจาก IO Table คิดค้นโดย Leontief (1966) ทั้งนี้ IO Table เป็นการเขียนอธิบายในรูปแบบของตารางที่แสดงความสัมพันธ์ของธุรกรรมทางเศรษฐกิจโดยแสดงได้จากมูลค่าการผลิตของสาขาการผลิตต่างๆ โดยมีปัจจัยการผลิตทั้งจาก ขัณฑ์ ขัณฑ์กลาง และอุปสงค์ ขัณฑ์สุดท้าย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น ๆ สามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่างค่าสัมประสิทธิ์และมูลค่าการผลิตในรูปของเมตริกซ์ได้ดังต่อไปนี้

$$X = AX + F$$

โดย X คือ เมตริกซ์ของมูลค่าการผลิตโดยค่าของสมาชิกในเมตริกซ์แสดงถึงมูลค่าการผลิตในแต่ละสาขาการผลิต

A คือ เมตริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตโดย

$$A = |a_{ij}|$$

F คือ เมตริกซ์ของมูลค่าอุปสงค์ขัณฑ์สุดท้าย (Final Demand) หรือสามารถเขียนเมตริกซ์มูลค่าการผลิตจากผลของมูลค่าอุปสงค์ขัณฑ์สุดท้าย ได้ดังนี้

$$X = (I - A)^{-1}F$$

โดย I คือ เมตริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Metrix) ทั้งนี้สามารถเรียก $(I - A)^{-1}$ ว่า Leontief Inverse Matrix ดังชื่อผู้คิดค้นคือ Wassily W. Leontief

โดยสมาชิกในเมตริกซ์ A แสดงได้จากค่า a_{ij} แสดงถึง ค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างมูลค่าปัจจัยการผลิตของสาขาการผลิต i ที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตสินค้าในสาขาการผลิต j และมูลค่าของผลผลิตสินค้าในสาขาการผลิต j ซึ่งแสดงได้ดังนี้

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_j}$$

ทั้งนี้ a_{ij} ที่คำนวณได้จะต้องมีค่ามากกว่าศูนย์ และถ้าหากค่า $a_{ij} > 1$ หมายถึง ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิต i ถูกนำมาใช้ในการผลิตสินค้าในสาขาการผลิต j สูงกว่าผลผลิตสินค้าที่ได้ในสาขาการผลิต j

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัด กล่าวคือไม่ได้ทำการสำรวจข้อมูล IO Table จริง จึงใช้การศึกษาโดยอาศัยฐานข้อมูลทุติยภูมิในระดับประเทศจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็น IO Table ปี พ.ศ. 2553 ขนาด 16 กิจกรรมการผลิต การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ IO Table ระดับจังหวัดของสุราษฎร์ธานีเพื่อประเมินผลกระทบด้านการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2558 จึงต้องทำการปรับ IO Table จากระดับประเทศมาเป็น IO Table ระดับจังหวัด ภายใต้ข้อสมมติราคาสินค้าคงที่ ซึ่งสามารถทำได้ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 การตัดสาขาการผลิต เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจระดับประเทศและระดับจังหวัดมีความแตกต่างกันทั้งจากด้านสภาพภูมิประเทศและอากาศ ดังนั้นหากสาขาการผลิตในระดับจังหวัดใดที่ไม่มีข้อมูลในระดับประเทศจึงเลือกตัดบางสาขาการผลิตนั้นออก

ลำดับที่ 2 คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตของ IO Table จำนวน 16 สาขาสำคัญซึ่งเป็นข้อมูลระดับประเทศ

ลำดับที่ 3 การศึกษาครั้งนี้เลือกประมาณการค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตระดับจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยใช้วิธีการ Location Quotient เนื่องจากการไม่ได้มีการสำรวจข้อมูลจริงแต่ใช้วิธีการปรับจากฐานข้อมูลระดับประเทศโดยในการศึกษาของ Schaffer and Chu (1969) ได้อธิบายว่าการปรับค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตด้วยวิธีการ Location Quotient นั้นมีหลากหลายวิธีซึ่งพบว่าทุกวิธีการสามารถประมาณการค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตได้ใกล้เคียงกันในการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้วิธีการ Cross-Industry Location Quotient (CIQ_{ij}) ซึ่งสามารถคำนวณได้จาก

$$CIQ_{ij} = \frac{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } i \text{ ของจังหวัดเทียบกับมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } i \text{ ของประเทศ (SLQ}_i\text{)}}{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } j \text{ ของจังหวัดเทียบกับมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } j \text{ ของประเทศ (SLQ}_j\text{)}}$$

โดยดัชนีค่าส่วนครองตลาดโดยเปรียบเทียบอย่างง่าย (Simple Location Quotient: SLQ_i) สามารถคำนวณได้จากสัดส่วนดังต่อไปนี้

$$SLQ_i = \frac{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } i \text{ เทียบกับมูลค่าเพิ่มการผลิตรวมของจังหวัด}}{\text{สัดส่วนมูลค่าเพิ่มสาขาการผลิต } i \text{ เทียบกับมูลค่าเพิ่มการผลิตรวมของประเทศ}}$$

จากการคำนวณพบว่าหากค่า SLQ_i มากกว่า 1 แสดงว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีกำลังการผลิตในสาขาการผลิต i มากเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนการผลิตของประเทศ แสดงว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถส่งออกวัตถุดิบไปยังจังหวัดอื่น ๆ ได้ ดังนั้นความแตกต่างระหว่างค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตระดับจังหวัดกับระดับประเทศสามารถคำนวณได้ดังสมการต่อไปนี้

$$a_{ij} = r_{ij} + u_{ij}$$

โดยที่ r_{ij} แสดงถึง ค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ u_{ij} แสดงถึง ค่าสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิตของจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่ต้องนำเข้า ดังนั้นถ้า $u_{ij} = 0$ แสดงถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวเพียงพอไม่จำเป็นต้องนำเข้าจากจังหวัดอื่นๆ ดังนั้น $a_{ij} = r_{ij}$ แต่ถ้าค่า $u_{ij} > 0$ แสดงว่าค่า $a_{ij} > r_{ij}$ สามารถอธิบายได้ว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการขาดแคลนปัจจัยการผลิตดังกล่าวโดยมีขนาดเป็นสัดส่วนเท่ากับ $r_{ij} = k_{ij} * a_{ij}$ ซึ่ง $0 < k_{ij} < 1$ โดยค่า k_{ij} แสดงถึง สัมประสิทธิ์เทคโนโลยีทางตรงของการผลิตประเทศซึ่งสามารถคำนวณได้จากค่า CIQ_{ij} ดังนั้นจึงเขียนได้ว่า $r_{ij} = CIQ_{ij} * a_{ij}$

ลำดับที่ 4 จัดลำดับความสำคัญของการเชื่อมโยงของทางเศรษฐกิจจากสาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

ผลการศึกษา

โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2558 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีรายได้หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดที่พึงพิง 5 สาขาการผลิตสำคัญอันดับแรกประกอบด้วย สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม สาขาโรงแรมและภัตตาคาร สาขาการค้า และสาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สาขาการผลิต	2556	%	2557	%	2558	%
เกษตรกรรม	51,036	29.83	44,203	26.30	47,146	24.66
การประมง	2,588	1.51	3,115	1.85	3,052	1.60
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	3,359	1.96	3,755	2.23	3,502	1.83
อุตสาหกรรม	24,572	14.36	24,771	14.74	26,679	13.95
การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	3,655	2.14	3,907	2.32	3,798	1.98
การก่อสร้าง	5,082	2.97	4,720	2.81	4,502	2.35
การค้า	19,052	11.14	19,767	11.76	22,303	11.67
โรงแรมและภัตตาคาร	19,364	11.32	20,305	12.08	34,655	18.13
การขนส่งสถานที่เก็บสินค้า	8,842	5.17	9,932	5.91	10,692	5.59
การเงิน	7,962	4.65	8,624	5.13	9,030	4.72
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์	6,189	3.62	6,006	3.57	6,121	3.20

สาขาการผลิต	2556	%	2557	%	2558	%
การบริหารราชการ	8,087	4.73	6,777	4.03	7,741	4.05
การศึกษา	7,018	4.10	7,736	4.60	6,836	3.58
การบริการด้านสุขภาพ และสังคม	3,227	1.89	3,370	2.01	3,904	2.04
การให้บริการชุมชน สังคม	965	0.56	917	0.55	1,077	0.56
ลูกจ้างในครัวเรือน ส่วนบุคคล	96	0.06	182	0.11	140	0.07
ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด	171,096	100	168,086	100	191,177	100

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของสัดส่วนระหว่างมูลค่าผลิตภัณฑ์ในแต่ละสาขา เศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพบว่า ปี พ.ศ. 2558 โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีสาขาเกษตรกรรมมีความสำคัญที่สุดซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 24.66 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและเมื่อพิจารณาข้อมูลย้อนหลังพบว่า สาขาเกษตรกรรมถือเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยพืชผลเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เนื่องจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นแหล่งเพาะปลูกและมีผลผลิตสูงสุดของภาคใต้และมากที่สุดในประเทศ รองลงมาคือ สาขาโรงแรมและภัตตาคารมีสัดส่วนร้อยละ 18.13 95 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 13.95 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ทั้งนี้ อุตสาหกรรมที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับสาขาเกษตรกรรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยางแผ่นดิบ ยางรมควั่น ถูมือยาง ผลิตภัณฑ์น้ำมันพืช ขณะที่สาขาการค้ามีสัดส่วนร้อยละ 11.67 95 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและสาขาการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้ามีสัดส่วนร้อยละ 5.59 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ตารางที่ 3 แสดงค่าการคำนวณดัชนี Simple Location Quotient ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างมูลค่าการผลิตของสาขาการผลิตระดับจังหวัดกับประเทศเป็นข้อมูลปี พ.ศ. 2558 จำนวน 16 สาขาการผลิตสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า ค่า SIQ อยู่ระหว่าง 9.182 ถึง 0.005 ทั้งนี้ผลการคำนวณที่ได้ของดัชนี SIQ มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยสาขาผลิตภัณฑ์ไม้และเลื่อยจักรมีค่าสูงดัชนีที่สุด เท่ากับ 9.182 เนื่องจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นแหล่งเพาะปลูกยางพาราสำคัญของประเทศไทยและมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ในลักษณะต่าง ๆ รองลงมาสาขาโรงแรมและที่พักมีค่าเท่ากับ 4.828 จากการที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญและมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายทั้งภายในฝั่ง ชายฝั่ง และเกาะ ลำดับต่อมา คือ สาขาภัตตาคาร และสาขาเกษตรกรรม โดยมีค่าดัชนี SIQ เท่ากับ 3.605 และ 3.010 ตาม ลำดับในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีค่าดัชนี SIQ ต่ำที่สุด

ตารางที่ 3 ดัชนีค่าส่วนครองตลาดโดยเปรียบเทียบอย่างง่าย
(Simple Location Quotient: SLQ)

ลำดับ	สาขาการผลิต	ค่า SLQ	อันดับ
1	สาขาเกษตรกรรม	3.010	4
2	สาขาการทำเหมืองแร่และหิน	0.582	12
3	สาขาอุตสาหกรรมอาหาร	0.670	11
4	สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ	0.005	16
5	สาขาผลิตภัณฑ์ไม้และเลื่อยจักร	9.182	1
6	สาขาอุตสาหกรรมกระดาษและการพิมพ์	0.475	13
7	สาขาอุตสาหกรรมยาง เคมี และปิโตรเลียม	0.838	6
8	สาขาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย	0.424	14
9	สาขาโลหะ ผลิตภัณฑ์โลหะ และเครื่องจักรกล	0.088	15
10	สาขาสาธารณูปโภค	0.701	10
11	สาขาการก่อสร้าง	0.847	5

ลำดับ	สาขาการผลิต	ค่า SLQ	อันดับ
12	สาขาการค้า	0.793	8
13	สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร	0.765	9
14	สาขาบริการ	0.822	7
15	สาขาโรงแรมและที่พัก	4.828	2
16	สาขาภัตตาคาร	3.605	3

ที่มา: จากการคำนวณ

การวิเคราะห์การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิเคราะห์การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจโดยใช้ค่า Leontief Inverse Matrix ที่คำนวณได้จาก IO Table เป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาขาการผลิต การท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตอื่น ๆ อย่างไร โดยในลักษณะของความเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward linkage) เป็นการแสดงถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในการเป็นปัจจัยการผลิตต่อสาขาการผลิตอื่น ๆ หรือพิจารณาในแง่ของ Supply Side และในลักษณะของความเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward linkage) แสดงถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในการเป็นผู้สร้างกิจกรรมต่อเนื่องจากการผลิต หรือพิจารณาในแง่ของ Demand Side ซึ่งคำนวณจากผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์ใน Leontief Inverse Matrix ตามวิธีการของ Hirschman ได้ผลการคำนวณดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 ผลกระทบของสาขาการผลิตที่มีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว

สาขาการผลิต	ดัชนีผลกระทบ	อันดับ
ความเชื่อมโยงด้านหน้า		
สาขาอุตสาหกรรมอาหาร	0.634	3
สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ	0.470	5
สาขาการค้า	0.467	7

สาขาการผลิต	ดัชนีผลกระทบ	อันดับ
สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร	0.760	2
สาขาบริการ	3.880	1
สาขาโรงแรมและที่พัก	0.507	4
สาขามัคตาการ	0.489	6
ความเชื่อมโยงด้านหลัง		
สาขาอุตสาหกรรมอาหาร	0.988	3
สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ	0.773	6
สาขาการค้า	0.702	7
สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร	1.195	2
สาขาบริการ	1.732	1
สาขาโรงแรมและที่พัก	0.918	4
สาขามัคตาการ	0.894	5

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 4 แสดงผลกระทบของการเชื่อมโยงด้านหน้าของการท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาจากมุมมองด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวพบว่า สาขาบริการมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการเป็นปัจจัยการผลิตให้กับสาขาการผลิตต่างๆ ของระบบเศรษฐกิจ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยดัชนีมีค่าเท่ากับ 3.880 สามารถนำมาอธิบายตามแนวคิดของตัวทวี (Multiplier) ได้ว่าหากภาครัฐมีการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวด้วยเงินจำนวน 1 ล้านบาทมีผลให้เกิดการขยายตัวของมูลค่าการผลิตของสาขาบริการเท่ากับ 3.880 ล้านบาท รองลงมาคือ สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร และสาขาอุตสาหกรรมอาหาร มีค่าเท่ากับ 0.760 และ 0.634 ล้านบาทตามลำดับ โดยสาขาการค้ามีมูลค่าผลกระทบต่ำที่สุด คือ 0.467 ล้านบาท

ในขณะที่ผลกระทบของความเชื่อมโยงด้านหลังก็ยังพบว่า สาขาบริการยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตของสาขาการผลิตอื่น ๆ ทั้งนี้ดัชนีมีค่าเท่ากับ 1.732 ซึ่งอธิบายผลกระทบตามแนวคิดของตัวทวี (Multiplier) ได้ว่าหากภาครัฐมีการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวด้วยเงินจำนวน 1 ล้านบาทมีผลให้เกิดการ

ขยายตัวของมูลค่าการผลิตของสาขาบริการเท่ากับ 1.732 ล้านบาท รองลงมาคือ สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร และสาขาอุตสาหกรรมอาหาร สามารถอธิบายได้ว่าหากภาครัฐมีการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวด้วยเงินจำนวน 1 ล้านบาท จะมีผลกระทบเท่ากับ 1.195 และ 0.988 ล้านบาทต่อสาขาการผลิตดังกล่าว ตามลำดับ ทั้งนี้สาขาการค้าก็ยังคงมีมูลค่าผลกระทบต่ำที่สุด คือ 0.702 ล้านบาท

ดังนั้นหากภาครัฐต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวจึงควรเน้นนโยบายการลงทุนในสาขาบริการ สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร เพราะสาขาเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมโยงผลกระทบทางด้านหน้าและด้านหลังไปยังสาขาการผลิตอื่น ๆ สูง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ยังคงพึ่งพิงอยู่กับสาขาการผลิตสำคัญ ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาโรงแรมและภัตตาคาร สาขาอุตสาหกรรม สาขาการค้า และสาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในมุมมองของความเข้มแข็งของสาขาการผลิตโดยเปรียบเทียบสัดส่วนการผลิตระหว่างจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับระดับประเทศพบว่า สาขาการผลิตของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีความเข้มแข็งและส่งออกผลผลิตไปยังจังหวัดต่าง ๆ ได้ประกอบด้วย สาขาการผลิตภัณฑ์ไม้และเลื่อยจักร สาขาโรงแรมและที่พัก สาขาภัตตาคาร และสาขาเกษตรกรรม ตามลำดับ

เห็นได้ว่าสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ สาขาโรงแรมและที่พัก สาขาภัตตาคาร ทั้งในแง่ของอิทธิพลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดและศักยภาพความเข้มแข็ง

ทั้งนี้จากผลการคำนวณค่าการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาจาก IO table ผลการศึกษาพบว่า สาขาบริการ สาขาการคมนาคมและการสื่อสาร เป็นสองสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและมีการเชื่อมโยงต่อสาขาการผลิตอื่น ๆ ภายในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสูง ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ Vora-Sittha (2016) และ กองเงิน สุทธิพิทักษ์ (2550) คือ สาขาการคมนาคม เป็นสาขาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการคำนวณค่าตัวทวีพบว่า ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการลงทุนและกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวโดยเน้นผ่านสาขาธุรกิจบริการ สาขาการคมนาคม และการสื่อสาร เพราะทั้งสองสาขาเป็นสาขาที่มีการเชื่อมโยงผลประโยชน์ไปยังสาขาการผลิตอื่นสูง ดังนั้นภาครัฐควรมีการอัดฉีดงบประมาณเข้าไปในสองสาขาดังกล่าวนี้อาจเกิดความคุ้มค่าต่อการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (Thailand Research Fund) รหัสโครงการ RDG5950133V04

เอกสารอ้างอิง

- กองเงิน สุทธิพิทักษ์. (2550). *การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทร์มนต์ คงแจ่ม, และธนาวุธ แสงภาศนี. (2017). ผลจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่พักบูติกโฮเต็ลต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของชุมชน: กรณีศึกษาบูติกโฮเต็ลในจังหวัดสงขลา, *WMS Journal of Management*, 6(2), 29-40.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *โครงการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Khanal, B. R., Gan, C., & Becken, S. (2014). Tourism inter-industry linkages in the Lao PDR economy: an input-output analysis, *Tourism Economics*, 20(1), 171-194.

- Kim, H., & Byung-Gook Kim, B. G. (2015). Economic impacts of the hotel industry: an input-output analysis, *Tourism Review*, 70(2), 132-149.
- Leontief, W. (1966). *Input-Output Economics*, New York: Oxford University Press.
- Mazumder, M. N. F., Ahmed, E. M., & Al-Amin, A. Q. (2009). Does tourism contribute significantly to the Malaysian economy? Multiplier analysis using I-O technique. *International Journal of Business and Management*, 4(7), 146-159.
- Nguyen, V. T., & Shimizu, T. (2017). Input – Output table for transportation and tourism analysis: construction and application. *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, 12, 2117-2132.
- Schaffer, W., & Chu, K. (1969). Non-survey techniques for constructing regional interindustry models, *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, 23, 83-101.
- Tsukui, M., & Kagatsume, M. (2017). Repercussion effects of consumption by Chinese, Taiwanese, and Korean tourists in Kyoto: using a regional waste input-output approach, *Journal of Economic Structures*, 6, 38.
- Vora-Sittha, P. (2016). Economic impact of tourism accommodation: Thailand, *Asian Social Science*, 12(7), 222-230.